

Dr hab. Justyna Franc-Dąbrowska, prof. Uczelni
Katedra Finansów
Instytut Ekonomii i Finansów
Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie

Recenzja
poprawionej rozprawy doktorskiej Pani mgr Danuty Olewnik-Cieplińskiej
pt. „Faktoring a płynność finansowa małych przedsiębiorstw na przykładzie sektora
produkcyjnego”

Promotor: prof. dr hab. Jacek Grzywacz
Promotor pomocniczy: dr Wiktor Bołkunow

1. Uwagi ogólne – zasadność podjętej problematyki badawczej i zakres pracy

Podtrzymuję opinię przedstawioną w recenzji pierwszej wersji rozprawy, że faktoring i jego wpływ na płynność małych przedsiębiorstw to ważny, trudny oraz w niewielkim zakresie zbadany obszar działania podmiotów. Pani mgr Danuta Olewnik-Cieplińska podjęła się realizacji ważnego problemu badawczego. Zakres pracy zarysowany w pracy nie został zmieniony (nie było takiej potrzeby) jest szeroki i dotyczy trzech problemów badawczych, z których każdy stanowi rozległe pole analiz, a są to: (1) specyfika małego przedsiębiorstwa (2) istota i zakres wykorzystywania przez przedsiębiorstwa faktoringu (3) wpływ faktoringu na poprawę płynności finansowej. Tak zarysowany temat badań w kompleksowy sposób dotyczy obszaru określonego w tytule rozprawy. W mojej ocenie podjęty problem badawczy jest trafny, aktualny i bardzo ważny, a zatem doktorantka dobrze zidentyfikowała naukową lukę badawczą.

2. Struktura i układ pracy

Poprawiona wersja rozprawy składa się ze spisu treści, wstępu, czterech rozdziałów, zakończenia, bibliografii, spisu rysunków i tabel. Praca liczy wraz z załącznikami 251 stron oraz łącznie 301 pozycji literatury. Opracowanie zawiera 45 tabel, 35 rysunków oraz 2 załączniki. W mojej ocenie doktorantka dobrze udokumentowała proces badawczy. Struktura rozprawy jest prawidłowa i uwzględnia wszystkie wątki badawcze wynikających z zarysowanego w temacie zakresu pracy.

1. Cel, hipotezy i metody badawcze

We wstępie poprawionej rozprawy uzasadniono wybór tematu badawczego, przedstawiono główny cel badań, cele pomocnicze oraz hipotezę główną i pomocnicze. Wstęp został

udoskonalony, a doktorantka skorygowała zapisy, które wskazałam jako mało precyzyjne. W mojej ocenie w poprawionej rozprawie wstęp pracy stanowi naukowe uzasadnienie podjętych badań.

Autorka rozprawy poprawnie sformułowała cel główny, którym była: „(...) ocena wpływu usługi faktoringowej na płynność finansową małego przedsiębiorstwa produkcyjnego w Polsce w długim okresie”. Sformułowano także 3 cele pomocnicze, które oceniam jako prawidłowe i dobrze nadające strukturę logiczną pracy. Doktorantka bardzo szeroko zakreśla cele pomocnicze, zapowiadając badania przedsiębiorców kierujących małymi przedsiębiorstwami produkcyjnymi, a także banki, weryfikując ich ofertę w zakresie faktoringu.

Pani mgr Danuta Olewnik-Cieplińska zastosowała hierarchiczny układ hipotez, definiując (1) hipotezę główną - H_0 (2) trzy hipotezy pomocnicze (3) pytania badawcze. Tak ustrukturyzowany proces dochodzenia do prawdy naukowej uważam za prawidłowy. Doktorantka dokonała korekty hipotez badawczych, które uważam za doprecyzowane i tym samym prawidłowo sformułowane.

Doktorantka w sposób prawidłowy sformułowała dwa pytania badawcze, które w mojej ocenie dobrze komponują się z celem badań i hipotezami, poszerzają zasygnalizowane spektrum analiz, gdyż oba odnoszą się do długiego czasu i podejścia procesowego.

Kluczowym elementem każdej rozprawy doktorskiej jest metodyka badań. W poprawionej wersji rozprawy opis metodyki badań został rozszerzony i uszczegółowiony. Tak ujęta prezentacja metod badawczych wykorzystanych w rozprawie jest przejrzysta i oceniam ją jako prawidłową. Doktorantka zastosowała proste metody statystyki opisowej oraz testy nieparametryczne i zaproponowała rozwiązania modelowe, opracowując modele zależności między zmiennymi wpływającymi na korzystanie z faktoringu.

3. Merytoryczna ocena pracy

Część wstępna poprawionej rozprawy – z punktu widzenia merytorycznych treści – zawiera wszystkie niezbędne elementy, takie jak: uzasadnienie podjęcia tematu badawczego, cel, cele pomocnicze, hipotezy i pytania badawcze. Po doprecyzowaniu stwierdzeń w poprawionej rozprawie, tę część oceniam jako poprawioną w satysfakcjonującym zakresie. Uzasadnienie podjęcia tematu jest dobrze ustrukturyzowane i zostało przygotowane w prawidłowy sposób.

W rozdziale pierwszym zatytułowanym „Specyfika małego przedsiębiorstwa”, przedstawiono treści, które dobrze oddają zapowiedzianą tematykę. Rozdział ten składa się z logicznie

uporządkowanych podrozdziałów. Należy podkreślić staranność w podawaniu przypisów. Zgłaszane przeze mnie w ocenie pierwszej wersji rozprawy wątpliwości co do jasności, w jakiej części charakterystyki przedsiębiorstw jest wkład autorki, a jaką część podano za innymi badaczami, zostały częściowo poprawione. Należy podkreślić, że rozdział 1.1. został uzupełniony o komentarze doktorantki, a także blisko 3-stronicowe uzupełnienie. W uzupełniu usystematyzowano część opartą na wynikach studiów literatury, a także zebrano podsumowujące stwierdzenia doktorantki. Podobnie sytuacja ma się w odniesieniu do uzupełnień w podrozdziale 1.2, który został poszerzony o opinię doktorantki. Podtrzymuję swoją wątpliwość dotyczącą stwierdzenia, że „Sytuacja finansowa przedsiębiorstw jest złożoną kategorią ekonomiczną”, która została przywołana na początku podrozdziału 1.3, a która jest cytowana za innym badaczem. Również ta część pracy została rozwinięta i uzupełniona o uzasadnienie i opinię doktorantki. Podobnie wygląda sytuacja do końca stron pierwszego rozdziału rozprawy. Oceniam więc, że ta część pracy została udoskonalona w stopniu satysfakcjonującym.

W drugim rozdziale bardzo szeroko podjęto tematykę znaczenia faktoringu w sterowaniu płynnością finansową przedsiębiorstwa. Omówiona została konieczność stosowania instrumentów wspierających płynność finansową, rola faktoringu w ujęciu teoretycznym, specyfika i charakter transakcji faktoringowych, uwarunkowania prawne tych transakcji oraz ryzyko związane z faktoringiem. Jest to interesujący, dobrze napisany rozdział pracy. Zebrano w nim najważniejsze kwestie dotyczące faktoringu, rozpatrywanego z punktu widzenia zarządzania płynnością finansową w przedsiębiorstwie. Ważnym wkładem doktorantki są tabele 8. i 9., zbierająca definicje faktoringu. Również w tym rozdziale dokonano uzupełnień, co jeszcze podniosło jego wartość naukową.

W rozdziale trzecim zatytułowanym „Faktoring w praktyce gospodarczej małych przedsiębiorstw” opisano ewolucję rynku faktoringowego w Polsce, kwestie związane z treścią umowy faktoringu. Zalety, wady faktoringu i ograniczenia w jego wykorzystaniu, porównano faktoring z wybranymi źródłami finansowania, a także przedstawiono wątpliwości wobec perspektyw rozwojowych usług faktoringowych. Jest to najobszerniejszy rozdział rozprawy. W rozdziale tym doktorantka dokonała wielu uzupełnień, korekt i udoskonaleń. Mimo to, pozostało wiele wątpliwości. Weryfikację pierwszej hipotezy (H_1) dokonano na podstawie jednego wykresu (str. 103), jednak dodano przegląd literatury, w czego efekcie uznano, że hipoteza ta została wstępnie pozytywnie zweryfikowana. W mojej ocenie nadal kwestia jej weryfikacji pozostaje dyskusyjna. Na kolejnych stronach rozdziału 3. pojawiają się powtórzenia i przykłady o charakterze skryptowym (str. 110-

133), które uważam za zbędne. Za interesującą i ważną dla rozpatrywanego problemu uznaję tab. 16., w której dokonano zestawienia mocnych i słabych stron faktoringu i usług bankowych. Mając na uwadze proces weryfikacji przez doktorantkę H₃, dyskusyjną pozostaje kwestia poprawności tej weryfikacji. Podsumowując, rozdział 3. można uznać za poprawiony w zakresie minimalnym.

Interesujący jest tytuł rozdziału czwartego pt. „Zastosowanie faktoringu w świetle badań empirycznych”. Podobnie jak wcześniejsza część poprawionej rozprawy, także i ten rozdział w początkowej części rozpoczyna się powołaniami na przykłady i wyniki analiz innych autorów. Podtrzymuję swoje wątpliwości co do poprawności weryfikacji hipotezy pomocniczej H₂ brzmiącej „Istotną przyczyną niskiego wykorzystania faktoringu jest słaba wiedza przedsiębiorców na temat tego rodzaju możliwości”. Jak wynika z treści na str. 166-170, podstawą weryfikacji są wyniki studiów literatury i przywołany raport. Stawiam więc pytanie: jakie są przesłanki – wynikające z doświadczenia doktorantki – do pozytywnej weryfikacji tej hipotezy (chodzi mi o szerszy kontekst, niż zawarty w rozprawie).

Rozdział 4.2.2 Metodyka badania został poprawiony w zakresie satysfakcjonującym. Doktorantka znacząco poszerzyła opis metod i narzędzi badawczych. Na część metodyczną pracy, składa się także rozdział 4.3, w którym również dokonano stosownych uzupełnień. Ponieważ bazuje on na badaniach ankietowych, które zostały zrealizowane przez doktorantkę przed przygotowaniem rozprawy, nie było przestrzeni czasowej do ich powtórzenia w celu przygotowania poprawionej rozprawy. Z tego powodu część uwag, które zostały przeze mnie zgłoszone w recenzji pierwszej wersji rozprawy, pozostają aktualne. Na str. 188-203 opisy rysunków i ich interpretacja pozostały skromne i mało czytelne dla odbiorcy. Tę część rozdziału 4.3. uważam za poprawioną w stopniu minimalnym. Jednocześnie podtrzymuję swoją opinię, że w rozdziale tym jest warty pozytywnego podkreślenia model zależności między zmiennymi (w formie schematu), który jest przejrzysty i oddaje istotę powiązania między faktoringiem a płynnością. Ponawiam jednak wątpliwość co do rysunku 32 (str. 205), na którym zabrakło bezpośredniego związku między korzystaniem z faktoringu z płynnością (związek ten zaznaczono tylko pośrednio poprzez „wady faktoringu”). Uważam zatem, że o ile przedsiębiorstwo może funkcjonować bez faktoringu, o tyle nie może bez płynności. W mojej ocenie należałoby ten model zweryfikować, prosiłabym zatem doktorantkę o uzasadnienie pozostawienia modelu zależności bez sugerowanej przeze mnie korekty.

Podrozdział 4.3.3., w którym zawarto wnioski z przeprowadzonych badań, dobrze zbiera materiał zaprezentowany w poprawionej rozprawie, chociaż nie wszystkie ze wskazanych kwestii

dyskusyjnych zostały dostatecznie poprawione. Już na samym początku doktorantka wskazuje, że badania przeprowadzono na reprezentatywnej grupie 150 osób. Nie było jednak w metodyce mowy o operacie losowania, metodzie przyjętej do wylosowania próby badawczej i wszystkich danych, które są niezbędne dla zapewnienia reprezentatywności badań. W mojej ocenie nie zastosowano rygoru metodycznego dotyczącego wyboru reprezentatywnej próby badawczej. Zasadniczo w tej części poprawionej rozprawy sformułowano pięć wniosków i odniesiono się do najważniejszych kwestii podjętych w badaniach.

Zakończenie, to część rozprawy, w której odniesiono się do celu głównego pracy i celów pomocniczych, wskazując odpowiedzi na sformułowane pytania badawcze. Taką konwencję zakończenia poprawionej rozprawy oceniam jako interesującą.

4. Formalna ocena pracy

Poprawiona rozprawa została napisana starannie. Zawiera drobne usterki stylistyczne i redakcyjne, chociaż wiele zostało wyeliminowanych w procesie poprawiania rozprawy.

5. Konkluzja

Reasumując stwierdzam, że w ocenianej rozprawie doktorskiej podjęto temat ważny i aktualny. Stwierdzam, że poprawiona dysertacja Pani mgr Danuty Olewnik-Cieplińskiej jest opracowaniem naukowym, które spełnia wymogi pracy promocyjnej na stopień doktora nauk ekonomicznych w dyscyplinie finansów, zgodnie z warunkami określonymi w art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz.U. 2016 r. poz. 882, 1311 ze zm). Jest to rozprawa, w której doktorantka rozwiązała problem naukowy w różnym zakresie, od minimalnego do satysfakcjonującego. Mając na uwadze walory rozprawy, w tym jej użyteczny charakter, wnoszę o umożliwienie Pani mgr Danucie Olewnik-Cieplińskiej przystąpienie do publicznej obrony poprawionej rozprawy.